

**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ В ПРОЦЕСІ ПОСТАНОВКИ РОЗГОРНУТОЇ
ТАНЦЮВАЛЬНОЇ ФОРМИ ЯК АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ
САМОРЕАЛІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ
ХОРЕОГРАФІЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

У статті проаналізовано формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії в процесі постановки розгорнутої танцювальної форми як аспект професійної самореалізації в системі хореографічно-педагогічної освіти на прикладі танцювальної вистави «Діти Сонця».

Підготовка майбутніх вчителів хореографії у педагогічному вищому навчальному закладі потребує пошуку нових форм, методів та засобів навчання та виховання. Постановка розгорнутої хореографічної форми забезпечує ефективність процесу формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії як аспекту професійної самореалізації в системі хореографічно-педагогічної освіти.

Ключові слова: творчий потенціал, професійна самореалізація, майбутній вчитель хореографії, творчі завдання, розгорнута танцювальна форма, трипільська культура, професійно-педагогічна підготовка, хореографічно-педагогічна освіта.

Перехід від індустріального до інноваційно-інформаційного суспільства потребує визначення засад підготовки вчителя, здатного реалізувати потенціал дитини засобами мистецтва як парадигми освіти нової ери. Підготовка майбутнього педагога-митця в системі хореографічно-педагогічної освіти потребує пошуку нових форм організації навчального процесу, які б сприяли розвитку творчого потенціалу як аспекту професійної самореалізації майбутнього вчителя хореографії.

Ряд досліджень в сучасній педагогіці присвячені підготовці вчителя мистецьких дисциплін (В. Орлов, Ю. Ростовська, Т. Смирнова, О. Таранцева,

О. Хижна та ін.); аспектам формування творчого потенціалу майбутнього педагога (О. Музика, О. Олексюк, О. Реброва, О. Рудницька та ін.)

При всій увазі науковців до проблеми підготовки майбутнього вчителя мистецьких дисциплін залишається недостатньо дослідженою проблема професійної самореалізації майбутнього педагога-хореографа в системі хореографічно-педагогічної освіти.

Мета публікації – проаналізувати формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії в процесі постановки розгорнутої танцювальної форми як аспект професійної самореалізації в системі хореографічно-педагогічної освіти.

Розвивальна функція хореографічного мистецтва полягає в його спроможності забезпечувати гармонію фізичного, духовного, естетичного, художнього та творчого розвитку майбутнього педагога; сприяти вдосконаленню його сутнісних сил, творчих якостей і здібностей, зростанню внутрішніх потенціалів, розвитку пізнавальної активності та емоційної чутливості, естетичних потреб і смаків, стимулюванні прагнення до самовдосконалення [12].

Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя хореографії – це процес формування особистості майбутнього вчителя у науково-дослідній і науково-практичній роботі, розвитку у нього педагогічних здібностей, психолого-педагогічних знань, педагогічного такту, педагогічної техніки, педагогічного оптимізму, практичних педагогічних вмінь і навичок, гуманних загальнолюдських цінностей, серед яких головною є доброта, що втілюється передусім у любові до дітей [9; 194].

Одним з завдань професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії є формування творчого потенціалу. На думку науковців творчий потенціал особистості визначається: отриманими нею самостійно виробленими вміннями і навичками, здібностями до дії та мірою їх реалізації в певній сфері діяльності (М.Каган); людськими ціннісно-змістовими структурами, понятійним апаратом мислення або методами вирішення завдань та системним

утворенням особистості, яке характеризується мотиваційними, інтелектуальними та психофізіологічними резервами розвитку [7].

Якщо розглядати хореографічну обдарованість як творчий потенціал, доцільно проаналізувати структуру здібностей танцівника О.Соболевої, що охоплює такі основні складові:

- акмеологічні здібності, як спрямованість особистості на самоздійснення, саморозвиток, самореалізацію, саморозкриття, самоствердження;
- психомоторні здібності як пластична виразність, м'язова розкутість, володіння тілом, уміння насичувати рухи думками й почуттями;
- музичні здібності, в яких на першому місці – чуття ритму;
- аутопсихологічні здібності як самоствавлення, самоприйняття тощо;
- пізнавальні здібності (інтелект);
- когнітивні здібності, які в акмеологічному контексті відображають взаємодію самосвідомості і професійної діяльності;
- соціально-перцептивні здібності, що відображають самооцінку особистості в міжособистісній взаємодії;
- артистичні здібності, що передбачають психічне відображення афективного характеру, пристрасті, чуттєвості, свідомого вираження в міміці знаку і модальності емоційного супроводження дії;
- креативні здібності;
- емпатійні здібності [7; 3].

На різних етапах життєвого шляху особистості процес актуалізації професійного потенціалу з метою його ефективного використання відбувається в залежності від індивідуальних особливостей зокрема віку, статі, стану здоров'я, когнітивної складності в оцінюванні визначених життєвих цілей і цінностей, оцінювання труднощів професійної реалізації, широкого спектра особистісних властивостей, домінування мотивації досягнення успіху в професійній діяльності чи мотивації уникнення невдач [3].

Самореалізація постає як проміжний етап у процесі самовдосконалення, що створює нові прагнення і потреби у процесі самовдосконалення особистості на більш високому рівні. Професійна самореалізація особистості детермінована

ціннісними, інтелектуальними та мотиваційними особливостями особистості [10].

Професійна самореалізація має два рівні: репродуктивний (суб'єкт намагається ігнорувати ті цінності, мотиви і потреби, які б зорієнтували його на професійну перспективу в аспекті нових знань, умінь, навичок та допомогли б вирішувати нові професійні завдання); творчий (реалізація суб'єктом нагромадженого інтелектуального досвіду в межах професійного потенціалу та подальше формування професійної майстерності і компетентності) [3].

Професійна самореалізація включає такі узагальнені характеристики як професійний саморозвиток, професійні досягнення, затребуваність професійних знань та професійного досвіду [10].

Комплексний характер професійної підготовки майбутнього учителя-хореографа передбачає вивчення студентами цілого спектру спеціальних курсів, спрямованих на формування основних якостей як педагога-балетмейстера, так і хореографа-виконавця [9]. Основними серед профільних дисциплін є «Теорія і методика класичного танцю», «Теорія і методика народного-сценічного танцю», «Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом», «Мистецтво балетмейстера» та ін.

Підготовка майбутніх вчителів хореографії у педагогічному вищому навчальному закладі потребує пошуку нових форм, методів та засобів навчання та виховання, які б забезпечили професійне становлення та творчу реалізацію індивідуальності, розвиток творчого потенціалу, формування індивідуального стилю діяльності.

Репродуктивне відтворення студентами навчальної інформації є неактуальним в новому тисячолітті. Пошук нових форм організації творчого навчального процесу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини привів до підготовки творчих проектів з дисциплін хореографічного циклу, зокрема з дисципліни «Мистецтво балетмейстера».

Творча робота студентів, яка є основою формування творчого потенціалу та професійної самореалізації майбутнього вчителя хореографії, яскраво проявляється саме в процесі постановки розгорнутої хореографічної форми.

Найголовнішим є те, що творча діяльність сприяє невимушеній атмосфері навчальної взаємодії викладача зі студентами. Атмосфера «свободи» дозволяє повніше розкритися творчій індивідуальності майбутнього вчителя хореографії.

В процесі постановки танцювальних вистав студентам пропонуються такі види творчої роботи: вибір сюжету та написання лібрето; підбір музичного матеріалу для майбутніх танцювальних номерів; пошук та створення хореографічної лексики для танцювальних постановок; постановка хореографічних номерів; створення музичних фонограм; розробка ескізів сценічних костюмів та декорацій; вибір тканин для костюмів; розробка ескізів гриму виконавців; підбір виконавців для хореографічних постановок; відпрацювання техніки виконання хореографічних елементів та пошук образного рішення хореографічного твору; опис хореографічної композиції та подання документів на отримання авторського права на твір хореографічного мистецтва.

Безперечно, колективна робота, яка спрямована на досягнення певної мети за умови максимальної реалізації у діяльності творчих потенцій кожної індивідуальності, забезпечує гармонійність процесу формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії.

На нашу думку, максимально глибока реалізація творчої індивідуальності студента-хореографа відбувається на сцені під час виконання танцю. Відчуття свободи тіла, яку забезпечує хореографічна пластика, дає можливість виконавцю сконцентрувати весь свій фізичний та інтелектуальний потенціал і реалізувати його в короткому часовому відрізку. Такий досвід власної «демонстрації» звільняє студентів від невпевненості, комплексів, навіювань, викристалізовує нахили і таланти та піднімає особистість майбутнього педагога на рівень індивідуальності творця.

Виконуючи творчі завдання в процесі постановки танцювального твору, майбутній учитель здійснює велику кількість виборів, які через формування індивідуального стилю діяльності ведуть до реалізації творчого потенціалу, професійної самореалізації [1, 2].

Професійна самореалізація творчого рівня в процесі постановки хореографічного твору сприяє формуванню творчого потенціалу, професійному саморозвитку, самоідентифікації майбутнім вчителем хореографії себе як професіонала з огляду на творчий результат як професійне досягнення.

Прикладом формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії як аспекту професійної самореалізації в процесі постановки розгорнутої танцювальної форми може стати хореографічна вистава «Діти Сонця», підготовлена студентами 21 та 24 груп мистецько-педагогічного факультету під керівництвом кандидата педагогічних наук доцента, Андрощук Людмили Михайлівни.

Танцювальну виставу «Діти Сонця» підготовлено на основі дослідження Трипільської культури, яка набула найбільшого розквіту між 5500 та 2750 роками до н. е., розташовувалась між Карпатами та Дніпром на територіях сучасних України [9]. Державний історико-культурний заповідник «Трипільська культура» (с. Легедзине Черкаської області) включає до свого складу найбільші у світі за площами землеробські поселення енеолітичної доби [8].

Тема постановки – культура Трипільців як праотців українців; ідея – протиставлення гармонійного світу Трипільців і морально-суспільної та екологічної руйнації сучасного світу.

Метою професійної самореалізації в процесі постановки розгорнутої танцювальної форми «Діти Сонця» є:

- актуалізація індивідуальних глибинних цінностей-архетипів, через усвідомлення древніх міфологічних символів Трипільської культури;
- інтелектуальне осмислення древньої культури та наповнення ідеї-задуму конкретним пластично-хореографічним змістом в контексті національної ідентифікації;
- мотивація на успішну екстеріоризацію ідеї в ритуал-виставу.

Основними етапами постановки хореографічної вистави стали:

1. Підготовчий:

- ознайомлення з експонатами Державного історико-культурного заповідника «Трипільська культура»;
- відвідування археологічних розкопок поселень-гігантів в с. Легедзине;
- зустріч з дослідниками трипільської культури;
- вивчення наукових джерел, відеоматеріалів щодо життя, побуту та вірувань трипільців.

2. Творчо-постановчий:

- написання лібрето, композиційного плану; поетична інтерпретація сюжету;
- підбір музичного матеріалу; монтаж фонограми танцювальної вистави;
- створення хореографічного тексту; постановча робота з виконавцями;
- створення ескізів костюмів і декорацій; виготовлення костюмів.

3. Показово-результативний:

- прем'єра вистави діти Сонця в Державному історико-культурному заповіднику «Трипільська культура».

Прем'єрний показ вистави відбувся вночі 25 червня 2015 року перед музеєм трипільської культури в селі Легедзине Тальнівського району Черкаської області. Танцівники демонстрували спільне та відмінне в житті трипільців та сучасних українців у світлі вогнищ на килимі з соломи. Танці-ритуали «Схід Сонця», «Глина», «Вогонь» відобразили вірування трипільців, їх єднання з природою. Сцени сучасного світу «Мегаполіс», «Комп'ютери», «Руйнування» продемонстрували згубний вплив людини на природу та самознищення. Єдність минулого і сучасного, людини і природи, як необхідність збереження планети Земля, відродження гармонійного світу Трипільців стали ідеєю останнього танцю вистави під назвою «Єднання», який виконали спільно учасники вистави та глядачі.

Отже, постановка розгорнутої хореографічної форми забезпечує ефективність процесу формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії як аспекту професійної самореалізації в системі хореографічно-педагогічної освіти.

В подальшому планується дослідження проблеми інновацій в хореографічно-педагогічній освіті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук Л.М. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії в процесі постановки творчого проекту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/4322/1/Херсон_тези_Розвиток_творчого_потенціалу_майбутнього_вчителя_хореографії_в_процесі_постановки_творчого_проекту.pdf
2. Андрощук Л.М. Творчий проект як засіб формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії проекту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/1572/1/ТВОРЧИЙ_ПРОЕКТ_ЯК_ЗАСІБ_ФОРМУВАННЯ_ІНДИВІДУАЛЬНОГО_СТИЛЮ_ДІЯЛЬНОСТІ_МАЙБУТНЬОГО_ВЧИТЕЛЯ_ХОРЕОГРАФІЇ.pdf
3. Артемова О.І. Професійна самореалізація особистості в сучасних умовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://social-science.com.ua/article/186>

4. Гутовская С. Профессиональная подготовка хореографов в вузе : концептуальный подход / Гутовская С. – Режим доступа: www.nbuiv.gov.ua/portal/Soc.../2gutkovs.pdf
5. Дудік А.О. Розвиток творчого потенціалу студентів педагогічних спеціальностей ВНЗ [Електронний ресурс] / А.О. Дудік / – Режим доступа: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN17/12daovnz.pdf>
6. Ильиных С.А. Творческий потенциал личности: определение феномена и условия его развития / С.А. Ильиных // Development of creative potential of a person and society : materials of the II international scientific conference on January 17-18, 2014.– Prague : Vedecko vydavatelske centrum «Socisfera-CZ». – С. 8-11.
7. Комаровська О. Зміст хореографічної обдарованості [Електронний ресурс] / Комаровська О. – Режим доступа: www.nbuiv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2011_4/komarov.pdf
8. Легедзино. Музей трипільських поселень-гігантів [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://kolokray.com/uk/f/legedzino-muzey-tripolskih-poseleniy-gigantov.html>
9. Тарасюк А.М. Професійна підготовка майбутніх вчителів хореографії до роботи у позашкільних закладах освіти [Електронний ресурс] / А.М. Тарасюк. – Режим доступа: www.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/pedalm/texts/2012_13/032.pdf
10. Тимошенко Н. Професійна самореалізація як один із компонентів професійного самовдосконалення особистості [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://www.kspu.kr.ua/download/conf2013/section4_6/article_timoshenko.pdf
11. Трипільська культура [Електронний ресурс]. – Режим доступа: https://uk.wikipedia.org/wiki/Трипільська_культура
12. Отич О. Розвиток творчої індивідуальності особистості засобами хореографічного мистецтва [Електронний ресурс] / Отич О. – Режим доступа: www.nbuiv.gov.ua/portal/Soc_Gum/OD/2010_2/10OOMZHM.pdf

РЕЗЮМЕ

Л.М. Андрощук ФОРМИРОВАНИЕ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФИИ В ПРОЦЕССЕ ПОСТАНОВКИ РАЗВЕРНУТОЙ ТАНЦЕВАЛЬНОЙ ФОРМЫ КАК АСПЕКТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ САМОРЕАЛИЗАЦИИ В СИСТЕМЕ ХОРЕОГРАФИЧЕСКИЕ-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье проанализировано формирование творческого потенциала будущего учителя хореографии в процессе постановки развернутой танцевальной формы как аспект профессиональной самореализации в системе хореографически-педагогического образования на примере танцевального спектакля «Дети Солнца».

На разных этапах жизненного пути личности процесс актуализации профессионального потенциала с целью его эффективного использования происходит в зависимости от индивидуальных особенностей. Профессиональная самореализация личности детерминирована ценностными, интеллектуальными и мотивационными особенностями личности.

Комплексный характер профессиональной подготовки будущего учителя-хореографа предусматривает изучение студентами целого спектра специальных курсов, направленных на формирование основных качеств как педагога-балетмейстера, так и хореографа-исполнителя.

Подготовка будущих учителей хореографии в педагогическом вузе требует поиска новых форм, методов и средств обучения и воспитания, которые бы обеспечили профессиональное становление и творческую реализацию индивидуальности, развитие творческого потенциала, формирование индивидуального стиля деятельности.

Постановка развернутой хореографической формы обеспечивает эффективность процесса формирования творческого потенциала будущего учителя хореографии как аспекта профессиональной самореализации в системе хореографические-педагогического образования.

Ключевые слова: творческий потенциал, профессиональная самореализация, будущий учитель хореографии, творческие задания, развернутая танцевальная форма, трипольская культура, профессионально-педагогическая подготовка, хореографические-педагогическое образование.

SUMMARY

Androshchuk L.M. THE FORMING OF THE CREATIVE POTENTIAL OF FUTURE TEACHER OF CHOREOGRAPHY IN THE PROCESS OF STAGING THE EXPANDED DANCE FORM AS AN ASPECT OF THE PROFESSIONAL SELF-FULFILLMENT IN THE SYSTEM OF CHOREOGRAPHY PEDAGOGICAL EDUCATION

In the article analyzed the forming of the creative potential of future teachers of choreography in the process of staging the expanded dance form as an aspect of

the professional self-fulfillment in the system of choreography pedagogical education on the example of dance performance «Children of the Sun».

At the different phases of the personality's life path the process of actualization of professional potential for its effective use occurs depending on the individual peculiarities. Professional self-fulfillment determined of valuable, intellectual and motivational personality characteristics.

The complex character of professional preparation of the future teacher-choreographer involves the studying of whole spectrum of special courses aimed at the forming of the main qualities of teacher-choreographer and choreographer-performer.

Preparation of the future teachers of choreography in the pedagogical higher education needs the finding a new forms, methods and means of training and education that would provide professional formation and creative realization of individuality, development of creative potential, forming the individual style of activity.

The staging of expanded choreographic form provides the effectiveness of the forming of the creative potential of the future teacher of choreography as an aspect of professional self-fulfillment in the system of choreographic-pedagogical education.

Key words: creative potential, professional self-fulfillment, future teacher of choreography, creative tasks, expanded dance form, trypolian culture, professional-pedagogical preparation, choreographic-pedagogical education.